

Teadustööde publitseerimise eetikast

Andres Soosaar

Allikad

- F. Macrina. Scientific Integrity, 3rd edition. ASM Press, 2005.
- ICMJE (International Committee of Medical Journal Editors) “Uniform Requirements for Manuscripts Submitted to Biomedical Journals: Writing and Editing for Biomedical Publication”, 1978-2006, <http://www.icmje.org/>

Põhilised valdkonnad

- Publikatsiooni loomisega seotud küsimused – esialgne, esmane ja teisene avaldamine; autorlus; käsikirja esitamine jt
- Eelretsenseerimisega (peer-review) seotud küsimused

Publitseerimise roll teaduslikus uurimistöös (Macrina j)

- Uute teaduslike faktide esitlemine;
- Tulemuste viimine laiemasse teaduslikku konteksti;
- Nende teadlaste töö tunnustamine, millele tugineb antud uurimus;
- Loob võimaluse tulemusi kontrollida ja laiendada nende kasutamist;
- Autorite töö tunnustamine ning sidumine vastutusega töö tegemise ja tulemuste eest.

Publitseerimise formaalsest tähtsusest

- Teadlase edukust ja taset mõõdetakse üha enam tema publikatsioonide kaudu. Publikatsioonid on teadlase kapitaliks.
- Tekkinud on publikatsioonide hierarhiad.
- Publikatsioonide formaalne tunnustamine on toonud kaasa väga tugeva surve publitseerimiseks, mis omakorda on toonud kaasa mitu masti kaalutlused mida ja kuidas avaldada, nt “salami science” ja “the least publishable units” põhimõtted ehk ühe uuringu tulemuste jagamine erinevateks publikatsioonideks.

Tulemuste esialgne avaldamine

- Esialgne tulemuste avaldamine (preliminary report) toimub sageli konverentsidel suuliste ja stendettekannetena ning kokkuvõttena ürituse väljaandes.
- Esialgse avaldamise korral esitatakse uuringu tulemused ja metoodika lühendatud kujul ja sageli ilma hoolika eelretsenseerimiseta.

Tulemuste esmane avaldamine

The Council of Biology Editors (CBE) supports the following definition (1968):

- "An acceptable **primary scientific publication** must be the first disclosure containing sufficient information to enable peers to
 - 1) assess observations,
 - 2) repeat experiments, and
 - 3) to evaluate intellectual processes;
- moreover, it must be susceptible to sensory perception, essentially permanent, available to the scientific community without restriction, and available for regular screening by one or more of the major recognized secondary services.

Ülemäärane publitseerimine

Üldlevinud hea tava kohaselt ei ole õige avaldada sama materjali esmase publikatsioonina mitmes kohas.

Probleemid:

- Intellektuaalse omandi seadused;
- Eetika;
- Ressursside raiskamine;
- Moonutab valdkonna arengu tegelikku pilti.

Teisene avaldamine

Et saavutada teatud info (nt juhtnöörid) laiem levik, eriti teistes maades ja keeltes, on teatud tingimustel lubatud töö teistkordne avaldamine (ICMJE):

- Mõlema väljaande nõusolek;
- Piisav ajaline intervall (ICMJE järgi vähemalt nädal)
- Erinevatel väljaannetel on erinev lugejaskond;
- Teisel avaldamisel peab olema selge viide esmasele avaldamisele.
- Järgnev avaldamine annab kindlalt edasi esmaselt avaldatu.

Autorlus

ICMJE : “An “author” is generally considered to be someone who has made substantive **intellectual** contributions to a published study, and biomedical authorship continues to have important academic, social, and financial implications.”

Autorlus

FL Macrina:

“Scientists agree it would be wrong to include as an author on a paper someone who had made no experimental, technical, or intellectual contribution to the work. Similarly, if someone thought of and performed a key experiment and provided an interpretation of the results, authorship for that person would be obligatory.”

“If you are willing to take the credit, you have to take the responsibility.”

Autorite tüpoloogia

- Juhtiv autor (senior or primary author) on reeglina uurimisgrupi liider. Kui ta ei ole esimene autor, siis pannakse ta nimi autorite reas viimaseks. Vastutab sisuliselt kõige eest.
- Esimene autor (first or principal author) on see, kelle roll on suurim andmete kogumisel ja tõlgendamisel ja käsikirja esmase versiooni kirjutamisel.
- Kaasautorid, nende nimed ja järjekorra käsikirjas määravad juhtiv ja esimene autor.

Tunnustamised

- Need, kes on kaasa aidanud (tehniline tugi, töö käsikirjaga, erinevad nõuanded jms) töö läbiviimisele, kuid ei ole autorid tuleb ära märkida tunnustamiste lõigus.
- Tunnustatavatelt tuleb eelnevalt saada nende nõusolek.

Kuidas olla retsensent?

- Retsensendid on kas toimetuskolleegiumi liikmed või leitud *ad hoc* toimetaja poolt.
- Reeglina teevad retsensendid oma tööd autorite suhtes anonüümselt.
- Ettepaneku saamisel olla retsensent tuleb kriitiliselt hinnata oma kompetentsi ja ajaressurssi teha töö tähtajaliselt.
- Huvide konfliktide ilmnemisel tuleks töö hindamisest loobuda. Loobumisel oleks hea pakkuda toimetajale kedagi konkreetset retsensendi rolli.

Kuidas olla retsensent?

- Tuleks leida tasakaal toimetuse ja autorite taotluste vahel.
- Et tegemist on privilegeeritud suhtlusega, siis ei tohi retsensent kopeerida saadud materjali ega jagada seda kolleegidega. Samuti ei tohi toimetuse teadmata kasutada teisi arvamuse tegemisel.
- Retsensent ei tohi otse suhelda töö autoritega.